

การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชนในพื้นที่
องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น
Developing Knowledge and Understanding of Law of Succession for People in
the Area of Kham Pom Subdistrict Administrative Organization,
Phra Yuen District, Khon Kaen Province

หทัยวรรณ ธัญญาณิชย์^{1*} และ ประมุข ศรีชัยวงศ์²
Hathaiwan Tunyapanich^{1*} and Pramuk Srichaiwong²

¹หลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
²หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

¹Bachelor of Laws Program, Faculty of Social Sciences and Humanities, Northeastern University

²Master of Public Administration, Program in Public Administration,
Faculty of Social Sciences and Humanities, Northeastern University

*Corresponding author's email: hathaiwan.tun@neu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received)
4 กรกฎาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised)
29 สิงหาคม 2568

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted)
28 กันยายน 2568

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับ ความต้องการรับรู้ของประชาชนด้านกฎหมายมรดก และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชน เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 325 คน จากสูตรคำนวณของ ทาโร ยามาเนะ และกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้สถิติพื้นฐานเพื่อหาค่า ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกของประชาชนในภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.277$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านความต้องการพัฒนาความรู้กฎหมายมรดกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.659$) รองลงมาได้แก่ ด้านการเข้าถึงข้อมูลกฎหมายมรดกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.635$) และด้านผลกระทบจากกฎหมายมรดกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.228$) ตามลำดับ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชน พบว่ามี 5 แนวทาง คือ 1) การสร้างความร่วมมือระหว่างหลักสูตรกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมและแนวทางการพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นระบบ 2) การให้ความรู้ทางกฎหมายมรดกแก่ประชาชนที่หลากหลายและเข้าถึงได้ง่าย 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถด้านกฎหมายให้กับประชาชนและผู้นำชุมชน 4) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมรดกและกฎหมายที่สำคัญที่เข้าถึงได้ง่าย และ 5) จัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายมรดกหรือกฎหมายทั่วไปในชุมชน

คำสำคัญ: การพัฒนาความรู้กฎหมายมรดก, ความเข้าใจกฎหมายมรดก, กฎหมายมรดก

ABSTRACT

The research on the development of knowledge and understanding of Succession Law for people in the area of Kham Pom Subdistrict Administrative Organization, Phra Yuen District, Khon Kaen Province, aimed to: 1) study the level of people's awareness of Succession Law needs and 2) study the guidelines for developing knowledge and understanding of Succession Law. This is a mixed method research between quantitative research and qualitative research. The research instrument consisted of questionnaires and in-depth interviews. Data were collected from a sample of 325 respondents, using Taro Yamane's formula, and a target group of 12 participants. Quantitative data were analyzed using basic statistical methods to determine frequencies, percentages, means, and standard deviations, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The results of the research study found that the overall level of knowledge and understanding of Succession Law among respondents was moderate ($\bar{X} = 3.277$). When considering each aspect, it was found that the need to develop knowledge of Succession Law was at a high level ($\bar{X} = 3.659$), followed by access to information on Succession Law at a moderate level ($\bar{X} = 3.635$), and the impact of Succession Law was also at a moderate level ($\bar{X} = 3.228$), respectively.

The results of the study on guidelines for developing knowledge and understanding of Succession Law for the public found five approaches: 1) establishing cooperation between the Laws Program and local administrative organizations to systematically implement activities and development guidelines, 2) providing accessible and diverse knowledge about Succession Law to the public, 3) organizing activities to develop legal capacity for the public and community leaders, 4) publicizing and disseminating knowledge about Succession Law and

significant laws that are easily accessible, and 5) establishing a community-based assistance centre for Succession Law or general law in the community.

Keywords: Development of Knowledge of Succession Law, Understanding of Succession Law, Succession Law

บทนำ

กฎหมาย คือ กฎเกณฑ์ที่วางระเบียบเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีสภาพบังคับให้บุคคลกระทำหรืองดเว้นการกระทำเพื่อกำหนดความประพฤติของบุคคลในรัฐ หากผู้ใดฝ่าฝืนจะมีความผิดและถูกลงโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น กฎหมายจึงมีความสำคัญในการควบคุมสังคมให้มีระเบียบแบบแผน กล่าวคือ “ที่ใดมีสังคม ที่นั่นมีกฎหมาย” โดยมีกฎหมายรัฐธรรมนูญมีสถานะเป็นกฎหมายสูงสุดซึ่งกฎหมายอื่นใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญไม่ได้ (มานิตย์ จุมปา, 2565) ซึ่งประเทศไทยใช้กฎหมายมี 4 มุมเมือง ได้แก่ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่อย่างไรก็ตามกฎหมายเกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายสำหรับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้ใช้เป็นบรรทัดฐานในการกำหนดสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบของบุคคลในทางแพ่ง ซึ่งประกอบไปด้วย 6 บรรพ คือ หลักทั่วไป หนี้ เอกเทศสัญญา ทรัพย์สิน ครอบครัว และมรดก (กิริติ กาญจนรินทร์, 2566) ซึ่งกฎหมายลักษณะมรดกจะกำหนดว่าบุคคลมี สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบอย่างไร ตั้งแต่มีสภาพบุคคลจนสิ้นสภาพบุคคล (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2549) กฎหมายมรดกบัญญัติขึ้นมาจากจารีตประเพณีของไทยเป็นส่วนใหญ่ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับทรัพย์สิน ตลอดจน สิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบทั้งหลายของผู้ตาย (นุชทิพย์ บรรจงศิลป์, 2540) ที่จะตกทอดไปยังทายาททันทีเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย (เพรียบ หุตางกูร, 2566) ซึ่งในโลกยุคดิจิทัล วัฒนธรรมไทยที่เป็นรากเหง้าและได้รับอิทธิพลทั้ง “แนวคิดและค่านิยมแบบตะวันตก (ต่างชาติ) เข้ามา ทำให้รูปแบบความสัมพันธ์ของคนในสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไป” (ประทวน วันนิจ และ มนูญ สอนโพนงาม, 2565) อีกทั้ง “การเชื่อมต่อระหว่างผู้คนจากทุกมุมโลก ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อมูลข่าวสารอย่างไร้ขีดจำกัด รวมทั้งแนวคิดและมุมมองของคนรุ่นใหม่ มีความแตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างชัดเจน ไม่เพียงแต่มีวิถีคิดที่เปิดกว้างและหลากหลายและความเท่าเทียมในสังคมเท่านั้น อีกทั้งเป็นการขับเคลื่อนโลกในทิศทางที่ไม่เหมือนเดิม” เช่น แนวคิดการไม่ต้องการมีบุตร (ปภัศร ชัยวัฒน์, 2560) อัตราการหย่าร้างจำนวนสูงขึ้น การไม่จดทะเบียนสมรส อัตราการจดทะเบียนสมรสที่ลดลง อัตราการจดทะเบียนหย่ามีอัตราที่สูงขึ้น อัตราจดทะเบียนรับรองบุตรเพิ่มขึ้น การเรียกร้องสิทธิของกลุ่มหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) (ปริญ อารัมเรืองกุล, 2564) การสมรสเท่าเทียม หรือ การมีทรัพย์สินในรูปแบบดิจิทัล ส่งผลให้ปริมาณคดีขอจัดการมรดกทั่วประเทศประจำปี พ.ศ. 2566 มีปริมาณมากอยู่ในอันดับ 6 จำนวน 119,825 ข้อหา (สื่อศาล, 2566) กฎหมายมรดกเป็นกฎหมายที่ว่าด้วย ลักษณะ 1 บทเบ็ดเสร็จทั่วไป (มาตรา 1599 - 1619) ลักษณะ 2 สิทธิโดยธรรมในการรับมรดก (มาตรา 1620 - 1645)

ลักษณะ 3 พิณัยกรรม (มาตรา 1646 – 1710) ลักษณะ 4 วิธีจัดการและปันทรัพย์มรดก (มาตรา 1711 - 1752) ลักษณะ 5 มรดกที่ไม่มีผู้รับ (มาตรา 1753) และลักษณะ 6 อายุความ (มาตรา 1754 – 1755) ซึ่งใช้บังคับกับคนชาติและคนต่างด้าวที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ยกเว้น อิสลามศาสนิกชนใน 4 จังหวัดภาคใต้ของ ไทย ได้แก่ ปัตตานี นราธิวาส ยะลา และสตูล (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2548) สำหรับกฎหมายมรดก ถือเป็น บทบัญญัติที่สำคัญสำหรับประชาชนในการจัดการด้านทรัพย์สิน แต่ปรากฏว่าประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ยังขาดความรู้ความเข้าใจพื้นฐานที่สำคัญจนมีการแก้ไขกฎหมายมรดกอยู่ในบรรพ 6 ประมวล กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเริ่มใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 (พรชัย สุนทรพันธุ์, 2562) แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้ความเข้าใจของประชาชนต่อพื้นฐานกฎหมายมรดกยังอยู่ในลักษณะต่ำ เช่น นิยาม ความหมายของมรดก ประเภททายาท ลำดับทายาท สิทธิและหน้าที่ของทายาท การจดทะเบียนสมรส คู่สมรส สิ้นส่วนตัว และสินสมรส การทำพินัยกรรมและผลทางกฎหมาย บิดานอกกฎหมายไม่มีสิทธิรับมรดกบุตร การกำจัดไม่ให้รับมรดกของทายาทลำดับก่อนหรือลำดับเดียวกัน ความสามารถในการเป็นพยานในพินัยกรรม และพยานรับรองลายพิมพ์นิ้วมือ การจัดการมรดก การจัดการภาษีต่างๆ การแบ่งปันทรัพย์มรดก ความแตกต่างระหว่างการให้และทรัพย์มรดก ทรัพย์สินของพระภิกษุ มรดกที่ไม่มีผู้รับ ตลอดจนอายุความ เมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย แต่ไม่ได้วางแผนจัดการทรัพย์มรดกส่งผลให้เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่าง ทายาท รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสีย ทำให้กระทบต่อความสัมพันธ์ในสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานของ สังคมและกระทบต่อแผนปฏิบัติการด้านครอบครัว พ.ศ. 2566 – 2570 ที่มีเป้าหมายในการเสริมสร้างสถาบัน ครอบครัวให้มีความเข้มแข็ง และบางกรณีเป็นสาเหตุให้นำไปสู่ความรุนแรงจนเกิดความสูญเสีย ทำร้ายร่างกาย ชีวิตและทรัพย์สิน และอาจนำไปสู่การฟ้องร้องดำเนินคดี ส่งผลให้เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ทั้งค่าเดินทาง ค่าธรรมเนียมศาล ค่าจ้างทนายความ และเสียสุขภาพจิต (ชนกร วรพิทักษานนท์, 2566; อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, 2550; ธีรวิทย์ รักเล่ง, 2564)

จังหวัดขอนแก่น เป็นหนึ่งในเมืองหลักของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ ที่ 6 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และมีประชากรมากเป็นอันดับที่ 3 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แบ่งเขต การปกครองออกเป็น 26 อำเภอ 199 ตำบล 2331 หมู่บ้าน และแบ่งออกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 6 แห่ง เทศบาลตำบล 77 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 140 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีพื้นที่รับผิดชอบ 33.15 ตารางกิโลเมตร มีประชากร 2,064ครัวเรือน 5,606 คน ประกอบอาชีพทางการ เกษตรเป็นหลัก (องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม, 2568) จากการลงพื้นที่บริการวิชาการของ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่าประชาชนมีความสนใจใน ด้านกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายมรดกที่เกิดปัญหาการพิพาทระหว่างทายาท การจัดการทรัพย์สิน ภาษีและ ค่าธรรมเนียมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ เป็นต้น

การศึกษาวิจัยนี้ ต้องการแก้ปัญหาให้กับประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ให้มีความรู้ความเข้าใจและเป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักกฎหมายมรดก ซึ่งจะเป็นการช่วยลดปัญหาและผลกระทบ และเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ของประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 5,606 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้น จำนวน 325 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของทาโร ยามาเนะ ระดับความเชื่อมั่น 95% ในการตอบแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ด้านความคิดเห็นที่เกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ของประชาชน

กลุ่มเป้าหมาย ในการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเจาะจงเลือก (Purposive) ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชน จำนวน 12 คน

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) เพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของประชาชน และเพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ของประชาชนในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 325 คน

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive) ผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย เป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชนพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 12 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม จำนวน 2 คน 2) ข้าราชการ/เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องขององค์การบริหาร

ส่วนตำบลขามป้อม จำนวน 2 คน 3) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน และ 4) ตัวแทนประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 3 คน

ผลการวิจัย

พบว่าข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 325 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เพศชาย คิดเป็นร้อยละ 30.5 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 69.5 ส่วนใหญ่มีช่วงอายุอายุ 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 42.8 มีระดับการศึกษาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 51.4 และประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็น ร้อยละ 39.7

ผลการศึกษาระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.277$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความต้องการพัฒนาความรู้กฎหมายมรดก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.659$) มีระดับความคิดเห็นของประชาชนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการเข้าถึงข้อมูลกฎหมายมรดก ($\bar{X} = 3.635$) ด้านผลกระทบจากกฎหมายมรดก ($\bar{X} = 3.228$) ด้านความรู้ความเข้าใจกฎหมายลักษณะมรดก ($\bar{X} = 2.937$) และด้านปัญหาที่เกิดจากกฎหมายมรดก ($\bar{X} = 2.925$) ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความคิดเห็นที่เกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวม

ที่	ด้าน	\bar{X}	S.D.	ระดับ
1.	ความรู้ความเข้าใจกฎหมายลักษณะมรดก	2.937	1.029	ปานกลาง
2.	ปัญหาที่เกิดจากกฎหมายมรดก	2.925	0.914	ปานกลาง
3.	ผลกระทบจากกฎหมายมรดก	3.228	1.085	ปานกลาง
4.	ความต้องการพัฒนาความรู้กฎหมายมรดก	3.659	1.323	มาก
5.	การเข้าถึงข้อมูลกฎหมายมรดก	3.635	1.271	มาก
เฉลี่ยรวม		3.277	0.981	ปานกลาง

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) สรุปได้แนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ ดังนี้

1) การสร้างความร่วมมือระหว่างหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับองค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น เพื่อกำหนดกิจกรรมและแนวทางการพัฒนาร่วมกันอย่างเป็นระบบ

2) กำหนดแนวทางในการบริการให้ความรู้ทางกฎหมายมรดกแก่ประชาชน เป็นต้นว่า โครงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดกหรือกิจกรรมบูรณาการในด้านกฎหมายมรดกกับหน่วยงานในพื้นที่

3) การจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถด้านกฎหมายให้กับประชาชน โดยเฉพาะผู้นำในชุมชน จากการตั้งเป็นศูนย์ให้คำแนะนำในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามบริบท เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับประชาชน

4) การดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมรดกในชุมชน ผ่านช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ คู่มือสำหรับประชาชน ประกาศเสียงตามสายในหมู่บ้าน สื่อออนไลน์เฉพาะกลุ่ม ฯลฯ ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย

5) จัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายมรดกหรือกฎหมายทั่วไปในชุมชน เช่น ศูนย์ประสานงานให้ความช่วยเหลือประชาชนในชุมชน กรณีเกิดความขัดแย้งหรือปัญหาข้อพิพาททางกฎหมาย

แนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อ.พระยืน จ.ขอนแก่น สรุปรูปเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ ตามภาพที่ 1

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมรดก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกให้กับประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาระดับความคิดเห็น

ที่เกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านความต้องการพัฒนาความรู้กฎหมายมรดก อยู่ในระดับมาก มีระดับความคิดเห็นของประชาชนมากที่สุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการเข้าถึงข้อมูลกฎหมายมรดก ด้านผลกระทบจากกฎหมายมรดก ด้านความรู้ความเข้าใจกฎหมายลักษณะมรดก และด้านปัญหาที่เกิดจากกฎหมายมรดก ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประชาชนได้สะท้อนความต้องการพัฒนาความรู้ในด้านกฎหมายมรดก เนื่องจากสถานการณ์ในปัจจุบันมีการทำธุรกรรมเกี่ยวกับที่ดินและทรัพย์สินมรดกมากยิ่งขึ้น ทำให้ประชาชนมีความสนใจและแสวงหาแนวทางการดำเนินการบนฐานของความยุติธรรม สอดคล้องกับ สุพิชญา กันกา และคณะ (2566) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาผู้นำ ในเรื่องกฎหมายมรดก ได้รายงานว่ากฎหมายมรดกมีความจำเป็นที่ทุกคนต้องศึกษาเรียนรู้ในการบริหารจัดการทรัพย์สิน ทั้งในกรณีเมื่อมีการตายเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อญาติพี่น้องของผู้ตาย ตลอดจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันและให้คำแนะนำบุคคลอื่นได้ นอกจากนี้จากการศึกษาวิจัยยังพบว่า ประชาชนยังมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้เกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เข้าใจในกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เป็นต้นว่า กฎหมายเกี่ยวกับภาษีต่าง ๆ กฎหมายที่จำเป็นต่อการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน จากรายงานของ นฤมล อริยพิมพ์ (2564) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดทำบัญชีเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีมูลค่าเพิ่ม ของผู้ทำบัญชีในสำนักงานบริการรับทำบัญชีจังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนมีความต้องการเรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายภาษีอากรที่สำคัญ เพื่อลดปัญหาในทางปฏิบัติตามกฎหมายอย่างถูกต้อง และการศึกษาของกาญจนา สุขานุรณ์ และนรินทร์ อุ้นแก้ว (2561); กันตินันท์ นามตะ และ ศาสตรศิลป์ ละม้ายศรี (2565) ศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชนพบว่า ประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวัน จากสถิติการรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์และการขอความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายของประชาชนผ่านทางศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดและสำนักงานยุติธรรมในเขตจังหวัด พบว่ามีจำนวนมากขึ้นทุกปี และจะต้องยกระดับความรู้ด้านกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชน เพื่อแก้ไขปัญหาจากการถูกเอาเปรียบในสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ กันย์กัญญา ใจการวงศ์สกุล (2560) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาความรู้ทางกฎหมายแก่ชุมชนเพื่อเกิดประโยชน์ ในการจัดการปัญหาหนี้สินของประชาชน โดยการจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อยกระดับความรู้ทางกฎหมายให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่และมีความรู้ทางกฎหมายที่จำเป็นแก่การดำรงชีพและการประกอบอาชีพเพื่อป้องกันการถูกเอาเปรียบ

ผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดกที่ควรรู้ให้กับประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น สรุปได้แนวทางการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดก จำนวน 5 แนวทาง คือ 1) การสร้างความร่วมมือระหว่างหลักสูตรนิติศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับองค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยีน จังหวัดขอนแก่น เพื่อกำหนดกิจกรรมและแนวทาง

การพัฒนาาร่วมกันอย่างเป็นระบบ 2) กำหนดแนวทางในการบริการให้ความรู้ทางกฎหมายมรดกแก่ประชาชน เป็นต้นว่า โครงการเผยแพร่ความรู้ด้านกฎหมายมรดก หรือกิจกรรมบูรณาการในด้านกฎหมายมรดกกับภาครัฐ ภาคประชาชนและหน่วยงานอื่นในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับ นภัทร ภักดีศรีวิชญ์ และคณะ (2564) ที่ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการบริหารงานนโยบายขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุให้มีความรู้ความเข้าใจกฎหมายอย่างถูกต้อง 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาความสามารถด้านกฎหมายให้กับประชาชน โดยเฉพาะผู้นำในชุมชน จากการตั้งเป็นศูนย์ให้คำแนะนำในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เหมาะสมตามบริบท เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้กับประชาชน 4) การดำเนินการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายมรดกในชุมชนผ่านช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ คู่มือสำหรับประชาชน ประกาศเสียงตามสาย ในหมู่บ้าน สื่อออนไลน์เฉพาะกลุ่ม ฯลฯ ที่ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้ง่าย และ 5) จัดตั้งศูนย์ให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายมรดกหรือกฎหมายทั่วไปในชุมชน เช่น ศูนย์ประสานงานให้ความช่วยเหลือประชาชนในชุมชน กรณีเกิดความขัดแย้ง หรือปัญหาข้อพิพาททางกฎหมาย ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวทางการพัฒนาทั้ง 5 แนวทาง เน้นการสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมรดก และลดปัญหาความขัดแย้งในด้านกฎหมาย เพื่อให้เกิดความยุติธรรมจากการสร้างร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุพิชญา กันกา และคณะ (2566) ที่ได้เสนอแนวทางการพัฒนาไว้ 4 แนวทาง ประกอบด้วย แนวทางการให้บริการความรู้ทางกฎหมายแก่ผู้นำชุมชน แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านกฎหมายให้กับผู้นำชุมชน แนวทางการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้เรื่องกฎหมายมรดกผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ และแนวทางการการจ้ดตั้งศูนย์ประสานงานช่วยเหลือ ในกรณีมีปัญหาหรือข้อพิพาททางกฎหมาย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ควรสร้างความร่วมมือกันระหว่างหน่วยวิชาการ คือสถาบันการศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เป็นหน่วยงานใกล้ชิดชิดความประชาชน ได้กำหนดกิจกรรมบริการวิชาการให้เข้าถึงประชาชนเป้าหมาย เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ง่ายและไม่ซับซ้อน

2) กำหนดแผนงานการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง จากการบูรณาการในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3) ควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานแนะนำ ช่วยเหลือประชาชนขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหากฎหมายมรดกในชุมชนอื่น ๆ เพื่อสังเคราะห์ปัญหาให้มีความหลากหลายประเด็นยิ่งขึ้น

2) ควรทำการศึกษาวิจัยในด้านกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีพของประชาชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ และแนวทางการแก้ปัญหาที่ยุติธรรม

เอกสารอ้างอิง

กันตินันท์ นามตะ และ ศาสตราจารย์ ละม้ายศรี. (2565). การยกระดับความรู้ด้านกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชนเพื่อแก้ไขปัญหาการถูกเอาเปรียบจากสังคม ในพื้นที่ ตำบลโคกมั่งงอย อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ*, 4(3), 24-35.

กันย์กัญญา ใจการวงศ์สกุล. (2560). การพัฒนาความรู้ทางกฎหมายแก่ชุมชนเพื่อเกิดประโยชน์ ในการจัดการปัญหาหนี้สินของประชาชน. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 10(1), 195-219.

กาญจนา สุขาบุรณ์ และ นรินทร์ อุ่นแก้ว. (2561). *ความรู้และความสนใจเกี่ยวกับกฎหมายในชีวิตประจำวันของประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านลาว อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง*. [วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต]. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

<https://grad.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2020/07/29.-Full-Text-นางสาวกาญจนา-สุขาบุรณ์.pdf>

กิริติ กาญจนรินทร์. (2566). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 มรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 5).

สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.

ถิรวิทย์ รักเล่ง. (2564). *ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรับมรดก*. [การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

http://www.lawgrad.ru.ac.th/AbstractsFile/6212019038/1663731198618b59e450d40f11c54fc922a5d6a222_abstract.pdf

ธนกร วรพิทักษานนท์. (2566). การต่อรองและการสยบยอมต่อความไม่เท่าเทียมทางเพศในด้านชีวิตคู่ของกลุ่มคูรักร่วมเพศเดียวกัน. *วารสารสังคมวิจัยและพัฒนา*, 5(3), 1-27.

นภัทร รักดีสรวิษฐ์ และคณะ. (2564). แนวทางการบริหารงานนโยบายขององค์กรปกครองท้องถิ่นเพื่อพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(2), 270-280.

นฤมล อริยพิมพ์. (2564). ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการจัดทำบัญชีเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล และภาษีมูลค่าเพิ่ม ของผู้ทำบัญชีในสำนักงานบริการรับทำบัญชีจังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(1), 207-217.

- นุชทิพย์ ป.บรรจงศิลป์. (2540). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 1). สำนักการเงินและทรัพย์สิน มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- บวรศักดิ์ อวรรณโณ. (2548). *คำอธิบายกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก* (มานิตย์ จุมปา แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 2). โครงการตำราและสื่อการสอน คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปภัศร ชัยวัฒน์ และ พลอยนภัส ธรรมวิชปรีชา. (2560). ทศนคติและสภาวะการณ์ของครอบครัวยุคใหม่ที่ไม่ต้องการมีบุตร. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 17(2), 49-59.
- ประทวน วันนิจ และ มนูญ สอนโพรงงาม. (2565). วิฤตวัฒนธรรมเปลี่ยนผ่านวิถีชีวิตสังคมไทยในยุคดิจิทัล. *วารสารนัมมกองแหกรพุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 9(2), 117-126.
- ปริญ อร่ามเรืองกุล. (2564). ปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 11(3), 409-415.
- พรชัย สุนทรพันธุ์. (2562). *คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 11). สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา.
- เพียบ หุตางกูร. (2566). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก* (ไพโรจน์ กัมพูสิริ แก้ไขเพิ่มเติม พิมพ์ครั้งที่ 18). โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานิตย์ จุมปา. (2565). *หลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ* (พิมพ์ครั้งที่ 6). นิติธรรม.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2549). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สื่อศาล. (2566, 3 เมษายน). สถิติข้อหาสูงสุด 10 อันดับที่ยื่นสู่การพิจารณาของศาลชั้นต้นทั่วประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2566. สำนักงานศาลยุติธรรม. <https://shorturl.at/UXpcf>
- สุพิชญา กันกา และคณะ. (2566). การศึกษาความรู้ความเข้าใจและแนวทางการพัฒนาของผู้นำชุมชนในเรื่องกฎหมายมรดก : กรณีศึกษาในตำบลป่าแดง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่, *Journal of Lanna Societies*, 1(2), 26-34.
- องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม. (2568, 14 พฤษภาคม). *ข้อมูลหน่วยงาน*. องค์การบริหารส่วนตำบลขามป้อม อำเภอพระยืน จังหวัดขอนแก่น. <https://www.kham-pom.go.th/home.php>
- อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง. (2550). *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วย มรดก*. นิติบรรณการ.